

نگاهی به ساختار، عملکرد، و برنامه های آتی مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد کشاورزی^۱

• فردین کولانیان

عضو هیأت علمی وزارت جهاد کشاورزی

مقدمه

برای کتابداران و اطلاع رسانیان کشورمان جالب و دارای کاربرد خواهد بود. رویکرد دیگری می تواند مطرح نکردن چنین تجربیاتی در سطح نشریات تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی کشور باشد که عبت بودن چنین رویکردی نیاز به توضیح بیشتر ندارد.

تولد و شکل گیری هر کتابخانه و مرکز اطلاع رسانی در جغرافیای ملی و جهانی و نقش و عملکرد آنها، صرف نظر از میزان توفیقی که این مراکز در گسترش فرهنگ اطلاع رسانی و پشتیبانی علمی از اقشار و گروه های مخاطب دارند، از زوایای مختلف می تواند تا مدت ها موضوع بحث مقالات و مباحثات علمی این حوزه باشد. چنانچه عنصر گذشت زمان در خصوص یک مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه بارز باشد، مباحث و مقالات جنبه تاریخی بیشتری خواهد داشت و چنانچه کتابخانه ها و مراکز مورد بحث در کوران فعالیت های خویش قرار داشته باشند، مباحث فنی و کاری در مباحثات مربوط به آنها بارز تر خواهند بود. مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی سابق به علت موقعیت ویژه خود مرکزی ذو وجه از منظر مقدمه فوق الذکر می باشد. این مرکز از باب اینکه هویت اداری و تشکیلاتی سابق را در دوران ادغام به نوعی از دست داده است، می تواند در بورس بحث های تاریخی قرار گیرد و از زاویه دیگر چون این مرکز با هویت جدید و در تشکیلاتی تحت عنوان سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی در حال شکل گیری مجدد می باشد، شق دوم مقدمه فوق نیز می تواند در مورد این مرکز در مباحثات این حوزه مطرح باشد.

تاریخچه

ایده پرداختن به علم اطلاع رسانی به معنا و مفهومی که اکنون در کشورهای پیشرفته مطرح است و توجه به نقش این علم در حمایت و پشتیبانی از فعالیت های پژوهشی و توسعه ای در سطح وزارت جهاد سازندگی سابق، در اواخر سال ۱۳۶۴، در معاونت آموزش و تحقیقات و مشخصاً در مرکز تحقیقات مهندسی مطرح گردید. به همین منظور در اسفند ماه سال ۱۳۶۴ در همین مرکز (مرکز تحقیقات مهندسی) که نقش بسزایی در طرح های کاربردی مهندسی جنگ در طول هشت سال جنگ تحمیلی بر عهده داشت، معاونتی با نام معاونت اطلاعات علمی و فنی تشکیل گردید. حضور قوی و متمر ثر این معاونت تازه شکل یافته و استقبال پژوهشگران شاغل در معاونت آموزش و تحقیقات منجر به تأسیس مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی در مرداد ماه ۱۳۷۲ شد.

مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی وابسته به وزارت جهاد سازندگی (معاونت آموزش و تحقیقات) بود که با هدف پشتیبانی از پژوهش ها و پژوهشگران وزارت جهاد سازندگی از طریق نیاز شناسی، فراهم آوری، سازماندهی، و اشاعه اطلاعات علمی و فنی مورد نیاز؛ توسعه بسترهای نرم افزاری و سخت افزاری مناسب؛ و گسترش فرهنگ اطلاع رسانی در راستای اهداف و مأموریت های وزارت جهاد سازندگی تشکیل شده بود. به همین منظور اولویت ارائه

در این مقاله نگارنده با بهره گیری از اسناد و مدارک و نگاهی به وضعیت کنونی این مرکز بر آن است تا از دو وجه تاریخچه ای و وضعیت حاضر به مسائل مربوط به یک مرکز فعال و پویا و در نوع و زمان خود نوآور در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی کشور بپردازد. این پرداختن با هدف ثبت تجربه و پیشینه این مرکز و هم چنین طرح تجربیات منحصر بفرد عده ای از کتابداران و اطلاع رسانیان جویای نام کشور صورت می گیرد. قطعاً مطالعه و اطلاع یافتن از این جزییات

۲. توسعه همکاری بین کتابخانه‌ای در جهت دسترسی به منابع اطلاعاتی و کاهش هزینه‌ها
۳. سازماندهی منابع اطلاعاتی موجود در جهادسازندگی به منظور سهولت در دسترس پذیری آنها
۴. افزایش کمی و کیفی تولید اطلاعات
۵. سهولت بهره‌گیری از خدمات مرجع توسط استفاده‌کنندگان از اطلاعات
۶. بهینه‌سازی و ارتقای دانش و فرهنگ اطلاع‌رسانی در وزارت جهادسازندگی
۷. ایجاد نظام پژوهش‌های اطلاع‌رسانی
۸. ارزیابی، بهینه‌سازی و توسعه خدمات اطلاع‌رسانی
۹. توسعه و بومی‌سازی فناوری‌های نوین اطلاع‌رسانی (نرم‌افزار، سخت‌افزار)
۱۰. ایجاد نظام استفاده مناسب از منابع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری
۱۱. توسعه و گسترش نهادهای اطلاع‌رسانی در جهادسازندگی در راستای بسط فرهنگ اطلاع‌رسانی در جهادسازندگی
۱۲. توسعه کمی و کیفی خدمات اطلاع‌رسانی در جهاد

شرح وظایف

- برای به انجام رساندن اهداف فوق شرح وظیفه‌ای شامل بندهای ذیل تنظیم گردید:
۱. برنامه ریزی جامع در جهت گردآوری، سازماندهی، اشاعه و بازیابی اطلاعات علمی و فنی مورد نیاز جهاد کشاورزی
 ۲. تنظیم و ارائه خط مشی و سیاست‌های کلان اطلاع‌رسانی

خدمات اطلاعاتی به ترتیب به محققان و پژوهشگران شاغل در مؤسسات و مراکز تحقیقاتی و آموزشی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات، و سپس متقاضیان دریافت اطلاعات از معاونت‌های اجرایی وزارت جهادسازندگی و در نهایت اساتید و دانشجویان مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی در حوزه‌های مرتبط با کشاورزی و نیز متقاضیان دریافت اطلاعات از بخش خصوصی تعیین گردید. تلاش در جهت تحکیم جایگاه تشکیلاتی و تصویب این جایگاه در فرمانای تشکیلات وزارت جهادسازندگی سابق، تصویب تشکیلات تفصیلی و عناوین و شرح پست‌های سازمانی و نیز تدوین اهداف کیفی، کمی و سیاست‌های اجرایی از ابتدایی‌ترین فعالیت‌های مرتبط با راه‌اندازی این مرکز بشمار می‌رود. در همین راستا این مرکز به عنوان مرکزی کاملاً مستقل زیر نظر معاونت آموزش و تحقیقات جایگاه خویش را تثبیت نمود و ۹۶ پست کارشناسی مصوب (بدون لحاظ کردن پست‌های خدماتی) را به خود اختصاص داد، ساختار تشکیلاتی خود را در قالب سه معاونت، هفت گروه تخصصی، سه اداره و دوشورای علمی و هماهنگی به تصویب رساند و در مراحل اولیه تشکیل خود به تبیین اهداف کمی و کیفی خود پرداخت.

ساختار و وظایف مرکز

اهداف

مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهادسازندگی فعالیت‌های خود را در راستای اهداف کیفی و کمی ذیل متمرکز نمود:

۱. بهینه‌سازی نظام خدمات تهیه و تحویل مدرک و برآیندهای مختلف انتخاب و سفارش منابع اطلاعاتی

مورد نیاز

و پژوهشگران کشاورزی گام بردارد.

وظایف

۱. مطالعه، ارزیابی و شناخت منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها و واحدهای اطلاع رسانی مراکز تحقیقاتی وابسته به وزارت جهاد کشاورزی و ارزیابی و به‌کار بستن بهترین روش‌ها در خصوص تهیه منابع اطلاعاتی
۲. سفارش، خرید و پیگیری دریافت منابع اطلاعاتی علمی مورد نیاز وزارت جهاد کشاورزی (کتاب، مجله، پایگاه‌های اطلاعاتی و...)
۳. شناسایی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و کارگزاران داخلی و خارجی به منظور برقراری همکاری بین کتابخانه‌ای و عقد قرارداد خرید و اشتراک جهت تهیه منابع اطلاعاتی مورد نیاز
۴. ارائه خدمات تهیه و تحویل مدرک براساس نیازهای وزارت جهاد کشاورزی
۵. برآورد بودجه ریالی و ارزی مورد نیاز برای تهیه منابع اطلاعاتی مورد نیاز
۶. دریافت، ثبت، پیگیری، صحافی و ارائه خدمات نشریات لاتین و فارسی چاپی و الکترونیکی حوزه کشاورزی

خرید متمرکز نشریات علمی - تخصصی غیرفارسی و پایگاه‌های اطلاعاتی

از سال ۱۹۹۴ میلادی این مرکز خرید متمرکز نشریات علمی - تخصصی لاتین و پایگاه‌های اطلاعاتی حدود ۷۰ مرکز تحقیقاتی تحت پوشش را بر عهده گرفت. برای جلوگیری از خریدهای نامتمرکز که منجر به صرف بودجه ارزی برای سفارش و تهیه تکراری بسیاری از منابع اطلاعاتی می‌گردید، با توجه به روند یکسان سفارش، بخشی از منابع اطلاعاتی از جمله نشریات لاتین و پایگاه‌های اطلاعاتی که بیشترین ارزیابی را در بین منابع اطلاعاتی دارند با روش متمرکز تهیه می‌گردید. از مهم‌ترین مزایای این روش می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. جلوگیری از خرید تکراری
۲. حضور مراکز بیشتر با زمینه‌های موضوعی مختلف در طرح طرح خرید متمرکز

۳. برنامه‌ریزی در زمینه تهیه و تأمین مواد علمی و فنی مورد نیاز
۴. بررسی و سنجش نیازهای اطلاعاتی وزارت جهاد کشاورزی و سازمان‌ها و مؤسسات و مراکز تابعه و وابسته آن
۵. مطالعه و تحقیق در حوزه علوم کتابداری و اطلاع رسانی در راستای اهداف وزارت جهاد کشاورزی
۶. شناخت و برنامه‌ریزی و نظارت بر خرید در جهت تجهیز وزارت جهاد کشاورزی به ابزار، تکنولوژی‌های نوین اطلاع رسانی
۷. طراحی و ایجاد پایگاه‌ها و سیستم‌های اطلاع رسانی مورد نیاز جهاد کشاورزی
۸. تولید، انتشار و مبادله اطلاعات و مواد علمی
۹. انجام خدمات مشاوره‌ای اطلاع رسانی در داخل و خارج از وزارت جهاد سازندگی طبق ضوابط و دستورالعمل‌های معاونت
۱۰. مشارکت در آموزش و ارتقای علمی نیروهای اطلاع‌رسان مورد نیاز کلیه بخش‌های جهاد کشاورزی
۱۱. برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی
۱۲. عضویت و شرکت در نمایشگاه‌ها و مجامع بین‌المللی تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی به منظور آشنایی با آخرین پدیده‌های علمی و ارائه دستاوردهای جهاد کشاورزی.
۱۳. برنامه‌ریزی به منظور کنترل، تولید و تدوین فرایند ساخت پروژه‌های اطلاع رسانی جهاد کشاورزی

گروه‌های تخصصی مرکز:

گروه نیازشناسی و فراهم‌آوری اطلاعات

لزوم پاسخگویی به نیازهای میرم اطلاعاتی پژوهشگران بخش کشاورزی، مرکز اطلاع رسانی جهاد کشاورزی را برآن داشته است که مسؤولیت تهیه، گردآوری و فراهم‌آوری انواع منابع اطلاعاتی شامل کتاب، نشریه، مقاله، پایان‌نامه، پایگاه‌های اطلاعاتی، گزارش‌های تخصصی، پروانه ثبت اختراعات و نیز منابع دیداری - شنیداری را به صورت چاپی یا الکترونیکی به عهده گروه نیازشناسی و فراهم‌آوری اطلاعات قرار دهد. حجم روزافزون انتشار اطلاعات و از طرف دیگر محدودیت‌های منابع مالی موجب شده است تا گروه نیازشناسی براساس اولویت‌بندی‌ها، خط‌مشی‌ها و روش‌های از پیش تعیین شده جهت تأمین نیازهای اطلاعاتی واقعی محققان

وظایف

۱. پاسخگویی به مراجعات پژوهشگران مراکز آموزشی و تحقیقاتی سازمان تحقیقات کشاورزی در حوزه خدمات ارجاعی
۲. تهیه کتاب‌شناسی‌های ویژه و ارائه خدمات اشاعه‌ای خاص (CC, CAS و خدمات ترجمه‌ای)
۳. تهیه فایل‌های ویژه پژوهندگان و طرح‌های تحقیقاتی و آموزشی (SDI) و ارائه خدمات آگاهی‌رسانی جاری از منابع موجود
۴. شناسایی، ارزیابی و معرفی منابع مرجع داخلی در رابطه با نیازهای تحقیقاتی محققان جهاد کشاورزی
۵. تدارک خدمات ترجمه‌ای برای پژوهشگران
۶. انجام طرح‌های تحقیقاتی، آموزشی و پژوهشی در راستای اهداف گروه
۷. افزایش همکاری با سایر مراکز اطلاع‌رسانی داخلی و خارجی در جهت برآوردن نیازهای اطلاعات اشاعه‌ای پژوهشگران

بخش‌های کاری گروه اشاعه اطلاعات

بخش کاوش‌های اطلاعاتی

جست‌وجو در منابع اطلاعاتی، از جمله پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف، اینترنت و سایر مدارک چاپی و الکترونیکی، برای پاسخگویی به درخواست‌های اطلاعاتی مراجعان و نیازمندان اطلاعاتی مهم‌ترین وظیفه این بخش است.

بخش پروانه ثبت اختراعات

پروانه‌های ثبت اختراعات در میان سایر منابع و مدارک علمی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند و برای کشورهای در حال توسعه دارای اهمیت حیاتی‌اند. با عنایت به اهمیت این مدارک، مرکز اطلاع‌رسانی به خریداری پروانه‌های ثبت اختراع آمریکا اقدام نمود. این مدارک از سال ۱۳۷۳ به بعد بر روی قریب به ۲۵۰۰ دیسک نوری در گروه اشاعه اطلاعات و در بخش پروانه ثبت اختراعات وجود دارد که تاکنون از اقبال و توجه مناسبی برخوردار بوده است.

بخش خدمات ویژه

هدف این بخش ردیابی علایق تحقیقاتی محققان و کمک به آنها در روزآمد نگه داشتن اطلاعات در حوزه تخصصی مورد علاقه از طریق ایجاد پرونده‌های پژوهشی، تعیین موضوعات فردی و یا

۳. گرفتن تخفیف بیشتر از ناشران و کارگزاران

۴. به حداقل رسانیدن هزینه‌های پرسنلی، مکاتبات و ارتباطات اداری

تحویل مدرک

در سال‌های اخیر، دو عامل رشد میزان انتشارات و کاهش سقف بودجه ناشی از اوضاع اقتصادی جهان، به توانایی بسیاری از مؤسسات در تهیه و ذخیره‌سازی کلیه منابع مورد نیاز آنها خدشه وارد کرده و به کاهش میزان بودجه خرید مجلات و سایر منابع نیز منجر شده است. از این رو، هر کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی ناگزیر است برای دسترسی به اطلاعات مورد نیاز خود از مجموعه‌ها و امکانات و تسهیلات موجود در کشور و یا خارج از کشور، از طریق همکاری بین کتابخانه‌ای و خدمات تحویل مدرک استفاده کند. مدیران کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به اصل دسترسی به مدارک و منابع بر اساس درخواست گرایش پیدا کرده‌اند. بدین منظور در گروه نیازشناسی بخشی تحت عنوان خدمات تحویل مدرک شکل گرفت تا به ارائه خدمات ارائه متن کامل منابع غیر کتابی به پژوهشگران مبادرت ورزد.

گروه اشاعه اطلاعات

با توجه به اهمیت دسترسی به اطلاعات روزآمد و مرتبط برای انجام پژوهش‌های حوزه کشاورزی، گروه اشاعه اطلاعات در راستای اهداف کلان مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد کشاورزی شکل گرفت تا پاسخگوی نیازهای ارجاعی و جست‌وجوی پیشینه کتاب‌شناختی مورد نیاز محققان و پژوهشگران علوم کشاورزی و حوزه‌های وابسته از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی و نیز شبکه جهانی اینترنت باشد تا با آگاه ساختن پژوهشگران بخش کشاورزی از تحقیقات مشابه، در درجه اول زمینه لازم برای استفاده کیفی از سایر تجربه‌ها برای آنها فراهم گردد و در ثانی از انجام طرح‌های موازی یا تکراری جلوگیری گردد. خدمات گروه اشاعه اطلاعات از طریق خدمات جاری و گذشته نگر کاوش در منابع مرجع داخلی و خارجی (الکترونیکی و غیره)، اشاعه‌گزینشی اطلاعات، خدمات فهرست مندرجات جاری، خدمات ترجمه، و خدمات ویژه ارجاعی به صورت درون خطی (Online) و ناپیوسته (offline) با بهره‌گیری از تجهیزات شبکه‌ای و رایانه‌ای صورت می‌گیرد.

گروهی، ارائه فهرست جدیدترین مقالات منتشره و ارائه خدمات ترجمه ای است. اهم وظایف این بخش عبارت اند از:

بخش اشاعه گزینشی اطلاعات

خدمات بخش اشاعه گزینشی اطلاعات (SDI)، با عضویت محقق در آن و سپس تهیه پرونده های پژوهشی، تعیین کلیدواژه های مرتبط با موضوعات مورد علاقه بهره گیران و در نهایت کاوش این کلیدواژه ها در بانک های اطلاعاتی موجود شروع می شود. با این خدمت، با روز آمدن پایگاه اطلاعاتی، بهره گیران با جدیدترین اطلاعات جاری در حوزه موضوعی مورد علاقه خود آشنایی شوند.

بخش آگاهی رسانی جاری

مجموعه ای از علایق مشترک تحقیقاتی جمعی در قالب موضوعات کلی تر تهیه شده و با رسیدن جدیدترین اطلاعات و بانک های اطلاعاتی، کاوش و برای نهادها، کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی ارسال می شود. در این بخش پرونده های پژوهشی براساس بررسی درخواست های اطلاعاتی پژوهشگرانی تهیه می شود که درخواست های آنها به بخش کاوش ارسال و جست و جو قبلاً ارسال شده است.

بخش فهرست مندرجات جاری

خدمات فهرست مندرجات جاری یکی از فعالیت های آگاهی رسانی جاری است که در گروه اشاعه اطلاعات ارائه می شود. این خدمت براساس اطلاعات فهرست مندرجات نشریات ادواری جاری و هسته در زمینه کشاورزی، دامپروری، جنگل و مرتع، آب و خاک و آبخیزداری و... ارائه می شود. با دریافت شماره های جدید نشریات، از فهرست مندرجات آنها کپی تهیه و سپس، اسکن می شوند.

بخش بانک های اطلاعاتی

هدف این بخش نظارت بر بانک های اطلاعاتی مبتنی بر شبکه (Net-based)، مدیریت بر گزارش های شبکه ای از خدمات بانک های اطلاعاتی، هماهنگی با بخش های خدمات ویژه و کاوش های اطلاعاتی برای تنظیم و ارائه CD های بانک های اطلاعاتی، مدیریت بر نرم افزارهای نصب بانک های اطلاعاتی

موجود در گروه و هماهنگی با سایر گروه ها برای استفاده از بانک های اطلاعاتی علمی است

گروه های مهندسی اطلاعات و توسعه محصول

دو گروه مهندسی و توسعه محصول در واقع مأموریت پایدار سازی توسعه فناوری های موجود در زمینه مدیریت اطلاعات را بر عهده دارند. در این راستا این دو گروه در کنار ارائه خدمات فنی در رابطه با فناوری، در مرکز نقش مهمی را در کنترل محتوایی موارد اطلاعاتی بر عهده دارند. در عین پاسخگویی به نیازهای مختلف مصرف کنندگان (که نگهداری رایانه تا تأمین نرم افزار و حتی ویروس کشی ساده تا ایجاد پایگاه های اطلاعاتی را در بر می گیرد)، بدیهی است اصل بر توانمند سازی و ایجاد امکانات مشابه در استان هاست. از اینروست که برای این امر و نیل به پدیده هم افزایی که جزو اهداف چهارمین برنامه پنج ساله توسعه کشور می باشد، لازم است که در گروه مهندسی ارتباط نزدیکتری با استان ها (اعم از استان های توانمند، مستعد یا محروم) داشته باشد تا بتواند بر امر مهاجرت دانش لازم برای بهبود بهره وری گروه های مشابه در استان ها نظارت لازم را اعمال کند.

وظایف گروه مهندسی اطلاعات و گروه توسعه محصول

گروه مهندسی اطلاعات وظیفه پشتیبانی فنی گروه های مرکز را به منظور ارائه خدمات اطلاع رسانی هرچه بهتر، سریع تر و آسان تر بر عهده دارد. لذا ضرورت دارد که این گروه با شناسایی نیازمندی های فناوری های مورد نیاز جهاد کشاورزی، امکان استفاده از آنها را فراهم آورده و نیز سعی در بومی سازی آنها نماید. از این رومی توان به اهداف گروه مهندسی اطلاعات و گروه توسعه محصول در گذشته چنین اشاره کرد:

۱. راه اندازی سیستم امانت بین کتابخانه ای در نهادهای اطلاع رسانی و تولید نرم افزار سفارش غیر متمرکز
۲. ایجاد پایگاه مرتبط ارجاعی اصطلاح نامه در نرم افزار کتابخانه ای
۳. تکمیل و توسعه اینترنت و وب سایت مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی
۴. جست و جو پذیر نمودن پایگاه های اطلاعاتی خریداری شده توسط مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی در محیط وب مرکز

گروه‌سازماندهی اطلاعات

هدف از تشکیل این گروه، سیاست‌گذاری، مدیریت، نظارت و اجرای سازماندهی انواع منابع اطلاعاتی موجود در کلیه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی مؤسسات و مراکز تحقیقاتی و آموزشی تحت پوشش سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی می‌باشد.

اهداف و وظایف

۱. فهرست‌نویسی، رده بندی متمرکز کتاب‌های فارسی و لاتین و نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی متمرکز اسناد و مقالات تخصصی کتابخانه‌های تحت پوشش
۲. تهیه و روزآمدسازی پایگاه اطلاعاتی فهرست مشترک (فهرستگان جهاد) بروی دیسک فشرده با بیش از ۴۷۰۰۰ رکورد از منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌های تحت پوشش
۳. مشاوره و راهنمایی در خصوص امور سازماندهی اطلاعات به کتابداران و کتابخانه‌های بخش کشاورزی
۴. چاپ فهرست برگه‌های مورد نیاز برای کتابخانه‌ها و نهادهای اطلاع‌رسانی تحت پوشش
۵. ارائه خدمات سازماندهی اطلاعات به سایر کتابخانه‌های دولتی
۶. ارائه طرح‌های تحقیقاتی در راستای فعالیت‌های گروه

سازماندهی اطلاعات

گروه آموزش

در سال ۱۳۷۲، درسی ۳ واحدی با عنوان نقش اطلاع‌رسانی و رایانه در مدیریت برای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد مدیریت که جملگی از رؤسای سازمان‌های جهادسازندگی استان‌ها بودند به مدت یک هفته به صورت تمام وقت برگزار شد هدف برگزاری این دوره آشنایی مدیران ارشد جهاد با نقش اطلاعات و اطلاع‌رسانی در امر مدیریت بود و در دو بخش نظری و عملی تشکیل شد. در پی این برنامه گروه آموزش مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهادسازندگی سابق با هدف ارتقای سطح علمی و تخصصی کارکنان مرکز و نهادهای اطلاع‌رسانی مراکز تحت پوشش و نیز گسترش فرهنگ اطلاع‌رسانی در حوزه مأموریت وزارت جهادسازندگی سابق در سال ۱۳۷۳ شکل گرفت

۵. ایجاد و برقراری خدمات اینترنت در نهادهای اطلاع‌رسانی
۶. طراحی و تولید و یا خرید سیستم‌های مکانیزه جست‌وجوی اطلاعات بروی پایگاه‌های اطلاعات بومی نهادهای اطلاع‌رسانی و سیستم‌های مکانیزه اطلاعات مدیریت نهادهای اطلاع‌رسانی
۷. ایجاد شبکه محلی (LAN) در نهادهای اطلاع‌رسانی و شبکه گسترده (WAN) میان نهادهای اطلاع‌رسانی
۸. تهیه استانداردهای مستندسازی پروژه‌های نرم‌افزاری
۹. تجهیز سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مرکز اطلاع‌رسانی و نهادهای اطلاع‌رسانی در استان‌ها

بخش‌های کاری گروه مهندسی اطلاعات و توسعه محصول

بخش پشتیبانی نرم‌افزاری و سخت‌افزاری

بخش پشتیبانی نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، وظیفه حمایت از زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری موجود در مرکز را بر عهده دارد که شامل تهیه، تغییر، اصلاح، ارتقا و در کل تصمیم در مورد چرخه عمر کاری تجهیزات می‌باشد. در بُعد نرم‌افزار، امر شناسایی، تهیه‌کردن، بازدید مرتب برای ارتقای ویرایش نرم‌افزارها و نصب و تعمیر نرم‌افزارها بر روی تجهیزات رایانه‌ای و همین‌طور پاسخگویی به درخواست‌ها و نیز ویروس‌کشی بر عهده این بخش است.

بخش نرم‌افزار

در بخش نرم‌افزاری، طراحی و اجرای نرم‌افزارها بر اساس سفارش‌ها و احدها، نظارت نرم‌افزارهای سفارش‌شده به‌شخص ثالث، اطمینان تست‌های بتا و آلفای نرم‌افزاری، انجام یکپارچه‌سازی‌های محتوایی بصورت Multimedia و نیز کاربروری سیستم‌های خیره‌است. این واحد با بهره‌مندی از پرسنل متخصص و مجرب آمادگی برنامه‌نویسی چند رسانه‌ای Multimedia با استفاده از Basic Visual و دیگر زبان‌های رایج برنامه‌نویسی و نیز تولید انواع پایگاه داده تحت Access و SQL Server را دارا می‌باشد. هم‌چنین این واحد دارای توانمندی طراحی صفحات وب با استفاده از فناوری‌های HTML، Flash و ASP می‌باشد. کلیه برنامه‌های مورد نیاز شبکه JSIS در این بخش تهیه شده است. هم‌چنین این بخش دارای بانک نرم‌افزاری بسیار غنی است که شامل نرم‌افزارهای عمومی، تخصصی و کاربردی می‌باشد.

این گروه به منظور تقویت کیفی نیروی انسانی شاغل در مراکز و نهادهای اطلاع رسانی وزارت جهادسازندگی سابق و نیز بهره‌برداری هرچه بهتر از منابع اطلاعاتی، برنامه‌های آموزشی مختلفی را با همکاری مراکز مربوطه و نیز گروه‌های تخصصی مرکز به مرحله اجرا گذارده است.^۲

وظایف

۱. بررسی و شناخت نیازهای آموزشی - تخصصی کارکنان کتابخانه‌ها و نهادهای اطلاع رسانی و مهارت‌های اطلاع‌یابی بهره‌گیران
۲. ایجاد و روزآمدسازی پایگاه اطلاعات مشخصات آموزشی کارکنان کتابخانه‌ها و نهادهای اطلاع رسانی بخش کشاورزی
۳. مطالعه، تدوین و پیشنهاد دوره‌های آموزشی تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی، شرح درس‌های مورد نیاز، و تهیه و پیشنهاد محتوای منابع آموزشی مورد نیاز با هماهنگی معاونت آموزش
۴. همکاری با معاونت آموزش و تجهیز نیروی انسانی در راستای اجرای دوره‌های آموزشی تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی
۵. پی‌گیری امور آموزشی کارکنان مرکز
۶. ارزیابی فعالیت‌های آموزشی حوزه کتابداری و اطلاع رسانی در بخش کشاورزی و بررسی و مطالعه در مورد شیوه‌های مطلوب ارائه خدمات آموزشی

گروه پژوهش

هدف اصلی از انجام پژوهش در مرکز اطلاع رسانی ارزیابی، بهینه سازی و در صورت نیاز ایجاد خدمات نوین اطلاع رسانی است. با توجه به ضرورت ارزیابی، تحلیل و سنجش بازخورد بهره‌گیران و دریافت کنندگان خدمات اطلاع رسانی مرکز، تلاش در این بخش همواره بر انجام پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای متمرکز بوده است تا بتوان از نتایج تحقیقات کاربردی در مطلوب سازی فرایندهای اطلاع رسانی و ارائه خدمات بهره جست.

وظایف

۱. جذب و تکمیل پایان نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری، اطلاع

رسانی و رایانه

۲. پیشنهاد و انجام طرح‌های تحقیقاتی
۳. انتشار نشریه پژوهشنامه اطلاع رسانی
۴. تهیه سیاهه آثار علمی کارشناسان مرکز و علائق مطالعاتی آنان
۵. ارائه پیش نویس طرح نظام تحقیقات اطلاع رسانی
۶. تشکیل جلسات شورای علمی برای تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری علمی و تحقیقاتی مرکز
۷. ارائه خدمات مشاوره پژوهشی به نهادهای اطلاع رسانی استان‌ها
۸. تشکیل جلسات کمیته تخصصی اطلاع رسانی

نیروی انسانی و اعتبارات

بهره‌گیری از نیروی انسانی متخصص که از ارکان اساسی هر سازمان به‌شمار می‌آید در مرکز اطلاع رسانی پس از ادغام با کاهش روبه‌رو بوده است. همین روند کاهشی برای نیروهای غیرمتخصص نیز بسیار محسوس است. این در حالی است که انتظار می‌رفته پس از شرایط ادغام، و افزوده شدن نیروهای مرکز اطلاعات و مدارک علمی عملاً به نیروهای متخصص و غیرمتخصص این مرکز افزوده شود.

بودجه و اعتبارات مرکز در سال ۱۳۷۲ به صورت غیر مستقل وزیر نظر معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهادسازندگی سابق اختصاص می‌یافت. از سال ۱۳۷۳ با توجه به سیاست‌های کاملاً حمایتی معاونت آموزش و تحقیقات وزارت و پیگیری‌های مستمر مرکز اطلاع رسانی، بودجه مرکز به عنوان یک پروژه مستقل تحت عنوان مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی در طرح‌های عمرانی معاونت تصویب و به تصویب سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور گردید که هر ساله تلاش گردید که با تخصیص اعتبارات مورد نیاز به منظور هزینه‌های خالص و تخصصی مرکز (اشتراک نشریات ادواری غیر فارسی و فارسی، بانک‌های علمی غیر فارسی، تهیه مقالات خارجی، عضویت در مجامع داخلی و خارجی بین المللی، خرید کاپن یونسکو جهت تهیه مقالات و منابع غیر فارسی، کمک به تکمیل و تجهیز نهادهای اطلاع رسانی در سراسر کشور) زمینه لازم را برای گسترش و توسعه و اشاعه اطلاعات فراهم آورد. نکته قابل ذکر در صرف اعتبارات این است که مرکز همواره سعی نموده با ایجاد ارتباط با سایر مراکز اطلاعاتی کشور و تبادل اطلاعات علمی و فنی فی مابین و نیز

گزارش عملکرد سال‌های ۱۳۷۳ لغایت ۱۳۷۸

ردیف	عنوان فعالیت	شاخص اندازه گیری	سال ۷۳	سال ۷۴	سال ۷۵	سال ۷۶	سال ۷۷	سال ۷۸
۱	اعتمادات (عمرانی، جاری، نرأمدها)	میلیون ریال	۱۲۰۰	۱۹۰۰	۲۳۰۰	۲۲۰۰	۱۳۰۰	۴۹۰۰
۲	نبردهای تخصصی (کارشناسی و بالایی)	نفر	۲۹	۲۷	۳۲	۲۷	۲۴	۳۸
۳	طرح‌ها و پروژه‌های تز تست انجام و یا خاتمه یافت	نفره	۸	۲۶	۲۳	۱۳	۱۰	۸
۴	اجرای پایان نامه‌های دانشجویی	نفره	۱	۲	۸	۱۶	۷	۱
۵	برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی	مورد	۱۵	۲۵	۸	۱۶	۱۶	۳۶
۶	برگزاری سخنرانی علمی	شماره	۲۳	۲۰	۱۵	۱۷	۲	۲۶
۷	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌های تخصصی و مجمع علمی داخلی و خارجی	مورد	۵	۳	۸	۳	۲	۹
۸	مقالات چاپ شده بر نشریات، مجموعه مقالات و کتب علمی داخلی و خارجی	شماره	۳۲	۱۷	۲۷	۵۵	۳۸	۴۳
۹	تالیف، تدوین و ترجمه کتب تخصصی و جزوات آموزشی	شماره	-	۱	۵	۱	۲	۳
۱۰	تعداد مراجعان و درخواست کنندگان اطلاعات (گروه اشاعه اطلاعات)	نفر	۷۸۷۲	۲۰۵۲	۳۳۶۰	۳۱۶۹	۲۹۲۷	۲۰۵۶
۱۱	اطلاعات ارائه شده (گروه اشاعه اطلاعات)	رکورد	۱۹۶۳۰	۱۲۵۷۱	۱۷۳۴۵	۱۳۸۰۴	۳۱۳۳۱	۵۰۱۷۶۹
۱۲	اشتراک بانکها و پایگاه‌های اطلاعاتی غیر فارسی (گروه نیازشناسی)	شماره	۲۰	۲۶	۱۱	۲۲	۱۹	۱۷
۱۳	اشتراک نشریات تخصصی غیر فارسی (گروه نیازشناسی) ۲	شماره	۴۵۷	۳۵۳	۳۸۶	۴۱۶	۴۱۶	۱۷۰
۱۴	مکان‌های منبع اطلاعاتی (گروه نیازشناسی)	شماره	۱۷۲	۳۳۳	۲۰۰۵	۵۳۸۸	۷۵۸۹	۴۳۳۶
۱۵	تهیه منابع اطلاعاتی از داخل (گروه نیازشناسی)	شماره	۲۶۸	۶۸۲	۱۳۶۷	۱۹۸۹	۱۷۳۳	۱۷۸۵
۱۶	تهیه منابع اطلاعاتی از خارج (گروه نیازشناسی)	شماره	۴۷	۳۵۳	۵۰۳	۴۵۵	۳۳۹	۲۶۹
	لیست تهیه منابع اطلاعاتی از خارج کشور به داخل (۳)	درصد	٪۱۲/۹	٪۲۷	٪۲۵/۵	٪۱۶	٪۱۵/۶	٪۱۱/۸
۱۷	سازماندهی منابع کتاب و اسناد (گروه سازماندهی)	رکورد	-	۱۳۳۵	۱۷۰۰۰	۱۵۰۳۹	۵۰۰۰	۱۰۵۴۴
۱۸	انتشار نشریه (پژوهشنامه اطلاع رسانی)	شماره	-	-	-	۹	۱۲	۱۲
۱۹	سایز صرفه‌جویی از طریق نقل‌های فعالیت	دلار	۲۵۰۰۰۰	۳۹۵۰۰۰	۵۹۰۵۲۱	۴۲۹۶۶۷	۷۵۳۷۵۸	۲۰۱۶۰۴

انتخاب استراتژی‌هایی در کاهش درخواست اعتباری خود و افزایش منابع اطلاعاتی مرتبط با حوزه مأموریت‌ها و وظایف، صرفه جویی‌هایی را در پیکره وزارت جهادسازندگی سابق باعث گردید که این روند تا سال ۱۳۷۹ ادامه داشت تا اینکه با ادغام دو وزارت جهادسازندگی و کشاورزی این روند تقریباً متوقف گردید و بویژه سرفصل مستقل مرکز نیز در بودجه عمرانی (تملك) حذف گردید. در همین راستا باید گفت که مرکز اطلاع رسانی در زمینه بودجه‌های جاری در سال ۱۳۸۰ با افت زیاد و در سال‌های ۸۱ و ۸۲ با توقف مواجه بوده است. بودجه عمرانی این مرکز نیز در سال‌های ۸۰ تا ۸۲ با کاهش بسیار زیاد مواجه بوده است. بودجه ارزی این مرکز نیز در سال ۸۰ با افزایش زیاد و در سال ۸۱ با کاهش زیاد و در سال ۸۲ با توقف مواجه بوده است. درآمدهای این مرکز نیز از سال ۱۳۷۹ به بعد کاملاً متوقف شده است.

فعالیت‌ها و دستاوردهای گذشته مرکز

مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی در طول فعالیت‌های خود تا قبل از ادغام دو وزارت جهادسازندگی و کشاورزی موفق به کسب توفیقاتی در موارد زیر گردید:

- بنیانگذاری اولین نمایشگاه بین‌المللی اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات در ایران و مدیریت برگزاری پنج دوره مستمر آن
- دریافت لوح تقدیر و تندیس بلورین پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران به عنوان ناشر نمونه
- دریافت لوح تقدیر Nexus به عنوان بهترین اطلاع‌رسان خاورمیانه آسیای میانه و شمال آفریقا در سال
- حضور در کنگره بین‌المللی کتابداران و اطلاع‌رسانان کشورهای مسلمان (کاملیس ۴) در سال ۱۳۷۴ به عنوان یکی از برگزارکنندگان این کنگره

در ادامه خلاصه‌ای از دستاوردهای این مرکز از ابتدای سال ۱۳۷۳ تا پایان سال ۱۳۷۸ نیز در جدول صفحه قبل آمده است:

۱. کاهش نیروهای تخصصی در سال ۷۸ به دلیل اعزام نیرو (۵ نفر) جهت گذراندن تحصیلات تکمیلی PhD می‌باشد
۲. در اثر ارتباط با اشتراک منابع به دلیل پیروی از سیاست کاهش در خرید از خارج و اشتراک از منابع داخلی در طول سال‌های گذشته کاهش در روند خرید وجود داشته است و در سال ۷۹ در نظر است با تهیه تمامی منابع تخصصی مورد نیاز از داخل، خرید منابع

در خارج به حداقل رسانیده شود.

۳. با توجه به روند نزولی تهیه منابع اطلاعاتی از خارج کشور به ایجاد نظام مکان‌یابی و خدمات تحویل مدرک در مرکز اطلاع‌رسانی، صرفه جویی ارزی قابل توجه را به دنبال داشته است.

نقاط قوت و ضعف مرکز در گذشته

نقاط قوت

مراکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ها در طول دوران فعالیت کاری خویش از عناصر و نقاط قوتی بهره‌مند می‌باشند که عامل اصلی دسترسی آنها به توفیقاتشان می‌باشد. عناصری که در ادامه به آنها اشاره می‌گردد و گردهم آمدن این عوامل به صورت یکجا و در برهه زمانی مشخص از زمره دلایل توفیقات مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهادسازندگی بوده‌اند:

۱. وجود نیروهای متخصص و کارآمد در جهت ارائه خدمات اطلاع‌رسانی در سطح پیشرفته و در زمینه پژوهش و تحقیقات اطلاع‌رسانی
۲. آشنایی و اشراف بر حیطه کاری و نوع مسؤلیت‌های محوله به مرکز اطلاع‌رسانی توسط مدیران ارشد معاونت آموزش و تحقیقات و پشتیبانی و حمایت عالی معاون محترم و مدیران ارشد معاونت آموزش و تحقیقات
۳. وجود امکانات، تجهیزات و منابع اطلاعاتی به روز در مرکز اطلاع‌رسانی
۴. ارتباط تنگاتنگ و مستمر مرکز اطلاع‌رسانی با سایر مؤسسات و مراکز هم حرفه، در سطح ملی و بین‌المللی و داشتن جایگاه مناسب در بین آنان
۵. توان بالای مهندسی اطلاعات در پشتیبانی سخت افزاری و تولید پایگاه‌های اطلاعاتی و ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی
۶. توان سازماندهی (فهرست نویسی، رده بندی، نمایه سازی و چکیده نویسی) مجموعه منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و داده‌آمائی و پردازش اطلاعات سازماندهی شده در راستای تولید فهرستگان‌های جامع.

نقاط ضعف

به همان منوالی که هر مجموعه کاری از نقاط و عوامل قوت خاص

فعالیت‌های مرتبط با هر یک از حوزه‌های فوق به تفصیل و تا حد امکان در مقایسه با زمان پیش و پس از ادغام مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

مشکلات موجود

در حوزه نیازشناسی و فراهم‌آوری مواد

۱. عدم اختصاص بودجه ارزی و ریالی به تهیه منابع اطلاعاتی خصوصاً خرید نشریات لاتین به طور مثال در سال ۲۰۰۳ میلادی تعداد عناوین نشریات درخواستی ۴۹۸ عنوان بوده است که میزان هزینه ارزی آن ۴۴۸۴۰۴ دلار برآورد شد که از این تعداد تنها ۶۶ عنوان نشریه به مبلغ ۴۰۰۰۰ دلار خریداری شده است.

۲. طولانی بودن فرایند جمع‌آوری منابع اطلاعاتی مورد نیاز تا تأمین ارز و بودجه ریالی آن؛ با توجه به ضرورت اقدام به خرید نشریات علمی - تخصصی غیرفارسی قبل از شروع سال میلادی و روزآمد بودن اطلاعات جهت استفاده و بهره‌گیری محققان و پژوهشگران وزارت جهاد کشاورزی غیرقابل انکار می‌باشد که متأسفانه به دلیل اقدام طولانی و عدم حمایت مالی بعد از سال میلادی اشتراک نشریات آغاز می‌شود که این لطمه بزرگی به آرشیو نشریات مراکز از یک طرف و عدم دسترسی به موقع به اطلاعات محققان را از سوی دیگر منجر می‌شود.

۳. عدم تخصیص بودجه ارزی و تأمین ریالی جهت خرید پایگاه‌های اطلاعاتی غیرفارسی

۴. عدم سیاست‌گذاری دقیق و صحیح جهت ارائه خدمات در بخش تحویل مدرک

۵. عدم تصویب تعرفه‌ها و هزینه‌های ارائه خدمات، در بخش تحویل مدرک

در حوزه اشاعه اطلاعات

ارائه خدمات پیش از ادغام با حمایت‌های همه جانبه ریاست محترم وقت مرکز آنچنان رو به رشد بود که نیروی انسانی موجود در گروه اشاعه اطلاعات توان سرویس دهی به کلیه مراجعان را نداشت؛ به گونه ای که با تعیین وقت قبلی سرویس دهی صورت می‌گرفت تا جایی که آنچنان تعداد مراجعان افزایش یافته بود که بعضی از وقت‌هایی که برای کاربران مشخص می‌شد برای یک

خویش برخوردار است، قطعاً از عناصری نیز که به صورت منفی در فرآیند کاری این مجموعه‌ها نقش ایفا می‌کنند رنج می‌برند. در این خصوص مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی را نیز نمی‌توان مستثنی نمود. عواملی که در ادامه به آنها اشاره می‌شود از زمره دلایل عدم توفیق و یا توفیقات ناکافی مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی در راستای برخی از وظایفش بوده است:

۱. کمبود تخصیص بودجه کافی جهت آموزش افراد و اوجد شرایط در ارتباط با تکنولوژی و فناوری جدید و ناهماهنگی اعتبارات تخصیصی با برنامه ریزی‌های اعلام شده

۲. وجود مشکل مدیریتی برای اداره نهادهای اطلاع رسانی استانی

۳. کمبود امکان دسترسی برای ارتباط صحیح از امکانات مخابراتی برای اشاعه اطلاعات

۴. کمبود پست‌های سازمانی تخصیصی در نهادهای اطلاع رسانی استانی

۵. عدم پیش‌بینی جایگاه تشکیلاتی در نهادهای اطلاع رسانی استانی

۶. مشخص نبودن نرخ ریالی ثابت جهت تبدیل به ارزهای تخصیصی جهت خرید امکانات و تجهیزات مورد نیاز مرکز (متغیر بودن اعتبارات). لازم به تأکید است که مبالغ ارزی در مراکز اطلاع رسانی نقشی ویرای مبالغ ریالی دارند.

تصویر مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی بعد از ادغام
فعالیت‌های مرکز اطلاع رسانی و وضعیت فعلی مرکز اطلاع رسانی در گذشته و نیز در حال حاضر در حوزه‌های نیازشناسی و فراهم‌آوری اطلاعات، سازماندهی اطلاعات، اشاعه اطلاعات، مهندسی اطلاعات، توسعه محصول، آموزش، پژوهش صورت می‌گیرد. علاوه بر حوزه‌های فوق، پس از ادغام مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی با مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی فعالیت‌های مرتبط با نشریه پژوهش و سازندگی و نیز فعالیت‌های مرتبط با شورای انتشارات سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی نیز بر حوزه‌های فوق افزوده شده است؛ ضمن آنکه این مرکز متولی کلیه امور مربوط به کتابخانه تخصصی کشاورزی نیز می‌باشد. در ادامه این مقاله

ماه آینده تعیین می‌گردید. این سرویس دهی در واقع برای کلیه طالبان علم و دانش صورت می‌گرفت و در بعضی از روزها در حدود ۳۰ نفر مراجعه کننده به مرکز اطلاع رسانی مراجعه می‌کردند.

اما پس از ادغام فقدان حمایت‌های سخت افزاری، نرم افزاری و امکانات مورد نیاز، بر خوردهای نامناسب کاری از سوی مدیریت سرویس دهی این گروه را با کودنسی و در بعضی از بخش‌ها کاملاً متوقف نموده بود. نمودارهای ارائه شده خود نشان دهنده سیر نزولی فعالیت‌های این گروه پس از ادغام است. به عنوان مثال طبق بررسی‌های به عمل آمده می‌بایست این گروه در سال ۸۲ به تعداد ۶۰۰۰ نفر از محققان و کاربران سرویس دهی نماید، در حالی که نمودار ارائه شده نشان می‌دهد که در سال ۸۲ تنها به ۱۸۴ نفر ارائه سرویس گردیده است. یا خدمات آگاهی رسانی جاری یا گزینشی به ترتیب ۳۵۰ و ۲۵۰ نفر در سال ۸۲ می‌بایست ارائه خدمت نماید، در حالی که این خدمات در این سال به عدد صفر رسیده‌اند. آمار موجود نشان دهنده وضعیت اسف بار سرویس دهی خدمات اشاعه پس از ادغام است.

مشکلات گروه اشاعه اطلاعات:

با توجه به نکات اشاره شده عوامل ذیل در روند کاهش خدمات این گروه نقش اساسی داشته‌اند:

۱. عدم حمایت مدیریت از فعالیت‌های این گروه
۲. عدم حمایت سخت افزاری و نرم افزاری
۳. عدم حمایت‌های تشویقی از سوی مدیریت
۴. عدم آشنایی مدیریت از ضرورت فعالیت‌های این گروه
۵. عدم تخصص مدیریت وقت در مقوله اطلاع رسانی و به خصوص اشاعه اطلاعات
۶. عدم تهیه بانک‌های اطلاعاتی جدید

در حوزه فناوری و مهندسی اطلاعات

مهم‌ترین مشکل بعد از ادغام عدم امکان اجرای روش‌های عرفی مهندسی در حل مسأله بوده است. این امر تا حدی به دلیل تفاوت در فرهنگ‌های انفورماتیکی حاکم بر هر یک از اجزای کشاورزی و جهاد سازندگی سابق بوده است. در نتیجه این امر باعث شد تا گروه مهندسی اطلاعات و توسعه محصول از بخشی از وظایف خویش در

رابطه با پایداری و ارتقای خدمات، بازمانده و در غیاب امکانات مادی و تخصصی، سعی در حفظ و نگهداری سطح خدماتی موجود نماید. به طور اجمال می‌توان به برخی از این مشکلات بعد از ادغام به صورت ذیل اشاره کرد:

۱. خرید برخی از نرم افزارها که نیاز به پشتیبانی دارند متوقف شده است (مثل نرم افزارهای Original شبکه)
۲. قطع آموزش مستمر پرسنل
۳. قطع ارتباط با واحد پژوهش
۴. امکانات مربوط به تعریف پروژه‌های نرم افزاری مطابق با استانداردهای رایج (IEEE.Ac) تأمین نشده است.
۵. عدم استمرار سیاست‌های طراحی که از جانب مدیران ابلاغ می‌شد که بعضاً با روند سنت مهندسی نرم افزار در تناقض بود.
۶. عدم اجرای سیاست ارتقای تجهیزات امکانات مطابق با تحولات بازار
۷. تغییرات پیمای مدیریت در گروه مهندسی و نیز عدم سنخیت تجربی این مدیران با محیط انفورماتیکی
۸. ملاحظات بی رویه از جانب سایر بخش‌های سازمان
۹. عدم قدردانی شایسته از فعالیت اعضای گروه مهندسی اطلاعات و توسعه محصول در مقایسه با اقدامات مشابه در سایر بخش‌های سازمان که بر روی روحیه گروه تأثیر می‌گذارد.
۱۰. عدم اهمیت دادن به نقش گروه مهندسی اطلاعات در کنترل محتوایی اطلاعات تولیدی در سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی.
۱۱. کمبود نیروی متخصص
۱۲. عدم درآمدزایی از محصولات تولید شده

در حوزه سازماندهی اطلاعات

۱. عدم سیاست گذاری، برنامه ریزی و شفاف سازی در مواجهه با مراکز تحت پوشش
۲. عدم پشتیبانی سخت افزاری و نرم افزاری مورد نیاز

در حوزه آموزش

بخشی از کتابداران شاغل در کتابخانه‌های بخش کشاورزی به صورت تجربی وارد این حوزه شده‌اند و کتابداران دارای تحصیلات دانشگاهی از فقر آموزش‌های متناسب با بازار کار در نظام آموزش

چشم‌انداز و برنامه‌های آتی مرکز:

در حوزه نیازشناسی و فراهم‌آوری مواد

۱. الکترونیکی‌کردن امور مربوط به بخش سفارش، خدمات تحویل مدرک، نشریات

۲. افزایش اشتراک نشریات الکترونیکی

۳. بررسی مجدد خدمات رزنت در راستای اهداف سازمان وزارت جهاد کشاورزی

۴. افزایش استفاده و بهره‌گیری از خدمات مراکز خدمات تحویل مدرک داخل و خارج کشور

۵. اجرای طرح امانت بین کتابخانه‌ای مراکز تحقیقاتی تحت پوشش وزارت جهاد کشاورزی

۶. تشکیل کمیته انتخاب منابع اطلاعاتی با حضور کتابداران و متخصصان موضوعی مراکز تحت پوشش

در حوزه فناوری و مهندسی اطلاعات

گروه مهندسی اطلاعات به منظور ایجاد توان سازمانی در رابطه با طراحی و یا نظارت بر طراحی، فراهم‌آوری، استفاده و توزیع فناوری اطلاعات در مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی و نیز نظارت بر عملکرد برنامه‌ها و فعالیت‌های مربوطه IT, ICT و در مواردی IMS در بخش کنترل محتوا تشکیل شده است. یکی از مسؤلیت‌های آن تضمین موفقیت مدیریت اطلاعات با نیازهای اداری (از جمله کاستن از کاغذ بازی و کنترل پیگیری)، امنیت اطلاعات و اعمال اصول محرمانه بودن سطوح دسترسی اطلاعات می‌باشد.

به زبان ساده‌تر می‌توان شمایی از فعالیت‌های گروه مهندسی اطلاعات در بستری توسعه یافته را به شرح ذیل توصیف کرد:

۱. راهبری و نگهداری وب‌سایت مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی و ارائه خدمات اینترنتی (پست الکترونیکی، گروه‌های خبری، موتورهای کاوش و...) به کاربران و محققان جهاد کشاورزی در سراسر کشور

۲. استانداردسازی در خصوص استفاده، طراحی و پیاده‌سازی نرم افزار، سخت افزار برای کلیه مؤسسات، مراکز و نهادهای تحقیقاتی جهاد کشاورزی

۳. تبادل اطلاعات و ارتباط شبکه وب سایت مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی با سایر شبکه‌های

رسمی کشور رنج می‌برند. تحولات سریع در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات نیاز به بازآموزی کتابداران و اطلاع‌رسانان را دو چندان می‌کند. از سوی دیگر سمت‌گیری سیاست معاونت آموزش به سوی تمرکز فعالیت‌های آموزشی در قالب مراکز آموزش عالی و نظام آموزش پودمانی (که این نوع آموزش به تنهایی نمی‌تواند جایگزین آموزش‌های غیر پودمانی مقطعی و کاربردی شود)، و توجه به حوزه کشاورزی و شاخه‌های تخصصی آن، مقوله آموزش شیوه‌های بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی و شیوه‌های ارائه خدمات اطلاع‌رسانی مورد غفلت واقع می‌شود. بنابراین به نظر می‌رسد نباید آموزش‌های تخصصی کتابداران و اطلاع‌رسانان به حال خود رها شود و آموزش‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در گستره آموزش‌های کشاورزی و حوزه‌های وابسته رها شود. به نظر حضور متولی صاحب صلاحیت تخصصی با جایگاه تشکیلاتی متناسب لازم می‌آید، تا به عنوان بازوی تخصصی و اجرایی معاونت آموزش و تجهیز نیروی انسانی در راستای آموزش‌های مهارت‌های اطلاع‌رسانی، اطلاع‌یابی و فناوری اطلاعات، با بهره‌گیری از ملزوماتی نظیر بودجه، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، فضای آموزشی و مجوزهای لازم عمل نماید. در گذشته مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی سابق از چنین جایگاهی برخوردار بوده و آن تجربه نیز موفق بوده است.

در حوزه پژوهش

مهم‌ترین مشکل موجود در زمینه انجام پژوهش‌های اطلاع‌رسانی در مرکز اطلاع‌رسانی، فقدان کمیته تخصصی و گنجانده نشدن نام مرکز اطلاع‌رسانی در فهرست مؤسسات و مراکز ملی که امکان پیشنهاد و تصویب طرح‌های تحقیقاتی را دارند (مصوبه چهاردهم اسفند ۸۱: دستورالعمل نحوه پیشنهاد، بررسی، تصویب و ابلاغ پروژه‌ها و کلیه طرح‌های تحقیقاتی و نحوه تدوین، تأیید و انتشار گزارش نهایی آنها) می‌باشد.

این موضوع عملاً نه تنها امکان پیشنهاد و بررسی طرح‌های تحقیقاتی در حوزه اطلاع‌رسانی را به مرکز اطلاع‌رسانی نمی‌دهد، بلکه هیچ‌یک از مراکز و مؤسسات واقع در مراکز استان‌ها نیز امکان پیشنهاد و تصویب این طرح‌ها را نخواهند داشت.

اطلاع‌رسانی جهان

۴. ارتباط مستقیم با مراکز استانی در خصوص هدایت و کنترل نحوه عملکرد فعالیت‌های مهندسی
۵. شرکت در سمینارها، گردهمایی‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های تخصصی رایانه و اطلاع‌رسانی به منظور آگاهی و بروز بودن با تکنولوژی روز دنیا
۶. مطالعه و تحقیقات در خصوص نیازهای نرم افزار، سخت‌افزار، شبکه‌های مهندسی و ارابه خدمات.
۷. تولید و طراحی پایگاه‌های اطلاعاتی مورد نیاز و بانک‌های اطلاعاتی موجود در مرکز (Dialog، PATTENT، SILVERPLATTER) تحت شبکه اینترنت و ارابه خدمات از این طریق برای محققان و پژوهشگران جهاد کشاورزی.
۸. ایجاد و طراحی یک کتابخانه دیجیتالی متمرکز جهاد کشاورزی
۹. سرویس و خدمت‌نشریات و مجلات علمی خریداری شده به صورت الکترونیکی تحت وب در سراسر کشور برای محققان و پژوهشگران جهاد کشاورزی
۱۰. بررسی نیازهای آموزشی اولیه رایانه‌ای برای کاربران کلیه مراکز تحقیقاتی تحت پوشش وزارت جهاد کشاورزی
۱۱. بالا بردن توان فنی و علمی گروه مهندسی در خصوص ارائه خدمات بهتر
۱۲. طراحی و پیاده‌سازی وب سایت‌های اینترنتی و اینترنتی برای کلیه مراکز تحت پوشش
۱۳. مدیریت و نگهداری و پشتیبانی سیستم‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی

در حوزه سازماندهی اطلاعات

۱. بازنگری، بازسازی و احیای فعالیت‌هایی که قبل از ادغام صورت می‌پذیرفته است.
۲. شناسایی و بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های تحت پوشش در سراسر کشور از لحاظ وضعیت سازماندهی اطلاعات
۳. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در خصوص ارائه خدمات تخصصی به کتابخانه‌های تحت پوشش
۴. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در خصوص تهیه پایگاه اطلاعاتی منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها و مراکز

اطلاع‌رسانی (فهرستگان جهاد کشاورزی)

۵. بازسازی، تقویت و احیای کتابخانه سابق سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی به نحوی که بتواند در سطح کتابخانه ملی کشاورزی در کشور به کلیه پژوهشگران و دست‌اندرکاران حوزه کشاورزی خدمات ارائه نماید.
۶. ادغام پایگاه‌های اطلاعاتی «فهرستگان جهاد» که در قالب الکترونیکی است با «فهرستگان کشاورزی ایران» که به صورت چاپی می‌باشد و قراردادن آن در سایت اینترنتی سازمان و مرکز
۷. تهیه راهنمای بازسازی و ادغام کتابخانه‌های تحت پوشش سازمان پس از ادغام مراکز تحقیقاتی کشاورزی و مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام در کلیه استان‌ها و ادغام این کتابخانه‌ها
۸. ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به کلیه کتابخانه‌های تحت پوشش
۹. آموزش‌های کاربردی مورد نیاز به کتابداران تحت پوشش

در حوزه آموزش

- پیشنهاد دوره‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی
- تشکیل کمیته برنامه‌ریزی آموزشی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی
- ارزیابی و شناخت نیازهای آموزشی کتابداران و اطلاع‌رسانان بخش کشاورزی برای انعکاس به معاونت آموزش
- تشکیل بانک اطلاعات آموزشی کارکنان و کتابداران کتابخانه‌ها و نهادهای اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی
- اعزام مدرس به دوره‌های آموزشی مرتبط در استان‌ها و مراکز تابعه سازمان
- برگزاری سمینار، سخنرانی و کارگاه آموزشی مرتبط در مراکز و نهادهای اطلاع‌رسانی تابعه
- پی‌گیری اختصاص فضا و امکانات به منظور برگزاری کارگاه‌های فشرده کتابداری در مرکز
- انجام فعالیت‌های آموزشی در قالب‌های الکترونیکی و آنلاین

در حوزه پژوهش

- تشکیل و پی‌گیری فعالیت‌های کمیته علمی - فنی اطلاع‌رسانی

سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی

تشکیل شورای علمی و تخصصی مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی
مشاوره و هدایت کارشناسان و اعضای هیأت علمی مرکز اطلاعات و مدارک علمی و سایر مراکز و نهادهای اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی در حوزه پژوهش
انتشار نشریه پژوهشنامه اطلاع‌رسانی
تولید ویرایش سوم فهرست فعالیت‌های پژوهشی و ویرایش دوم سیاهه علائق مطالعاتی کارشناسان مرکز

در پایان

رفتارشناسی حوزه مدیریت کلان کشور با کتابخانه‌ها و نهادهای مرتبط با امر اطلاع‌رسانی علمی و هم‌چنین ارزیابی منحنی عمر مفید و غیر مفید اینگونه مجموعه‌ها نیاز به پژوهشی جداگانه دارد، گو اینکه از لا به لای پژوهش‌های پایان‌نامه‌ای و غیره داخلی به صورت پراکنده می‌توان به حقایقی در این خصوص دست یافت.
مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد کشاورزی با توجه به اطلاعات فوق مرکزی با ثبات و پیشرو در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور بوده است (در باره این بیان هم‌چنین می‌توان به ادبیات و اخبار منتشره در نشریات و متون تخصصی این حوزه در سال‌های فعالیت مرکز در چارچوب وزارت جهاد سازندگی سابق و هم‌چنین مراجعه به متخصصان و اهل نظر حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور مراجعه نمود)، و بر اساس همین اطلاعات فوق مشخص می‌شود که این مرکز بعد از ادغام از جایگاه قبلی خود نزول کرده است. بخشی از علل این نزول می‌تواند طبیعی باشد و به تبعات طبیعی فعل و انفعالات عملیات ادغام دو وزارتخانه کشاورزی و جهاد سازندگی سابق باز گردد، اما تداوم و گسترش این تبعات فرآیند فعالیت‌های اطلاع‌رسانی علمی را در بخش کشاورزی با مشکل مواجه می‌کند. بهره‌گیری کامل از تمام ظرفیت‌های نیروی انسانی و تجهیزات و امکانات سابق دو مرکز اطلاعات و مدارک علمی، و مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی و تعیین جایگاه تشکیلاتی متناسب با میزان اهمیت فرآیند خدمات اطلاع‌رسانی علمی جهت پشتیبانی از فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی سازمان، پیش‌زمینه لازم برای دستیابی به آرمان‌های

ذیل می‌باشد:

– تشکیل مرکزی مستقل زیر نظر رئیس سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی برای مدیریت کلان حوزه‌های خدمات، پژوهش و آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی کشور
– تشکیل کتابخانه ملی کشاورزی کشور
– تدوین، ایجاد و راه‌اندازی و مدیریت نظام ملی اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی و حوزه‌های وابسته کشور
– تشکیل انجمن علمی کتابداران و اطلاع‌رسانان بخش کشاورزی کشور
– راه‌اندازی مرکز آموزش‌های ضمن خدمت تخصصی اطلاع‌رسانی و کتابداری بخش کشاورزی کشور
– ایجاد مرکز ملی خدمات تحویل مدرک کشاورزی کشور
– تولید پایگاه اطلاعات ملی طرح‌های تحقیقاتی کشاورزی و حوزه‌های وابسته کشور (تمام متن)
– انتشار فصلنامه تخصصی کتابخانه ملی کشاورزی کشور
– تولید فهرستگان پایان‌نامه‌های تخصصی بخش کشاورزی کشور
– تولید فهرستگان کتب فارسی و لاتین بخش کشاورزی کشور
– ایجاد کتابخانه ملی دیجیتال کشاورزی کشور
این آرمان‌ها به مثابه بخشی از راه‌ها و مسیرهایی است که سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی کشور می‌تواند با اعتماد و تفویض اختیار به کتابداران و اطلاع‌رسانان مجرب دو مجموعه مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی، و مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی سابق به پشتیبانی علمی و اطلاعاتی از حوزه‌های آموزش و پژوهش بخش کشاورزی کشور بپردازد.

پانوشته‌ها:

۱. در تهیه این مقاله از جزوه ذیل استفاده برجسته‌ای شده است: «مرکز اطلاع‌رسانی جهاد کشاورزی: گذشته، حال و آینده». جمعی از کارشناسان مرکز، تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی، ۱۳۸۲، ص ۲۸.
۲. سخنرانی نگارنده در «همایش مدیران کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی کشور» تحت عنوان «آموزش و پژوهش در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی بخش کشاورزی» برگزار شده در مؤسسه بررسی آفات و بیماری‌های گیاهی» در تیرماه ۱۳۸۳.